

LJUDSKA PRAVA I ORGANI REDA
BROŠURA O LJUDSKIM PRAVIMA
NAMENJENA POLICIJI

Mission in Kosovo

LJUDSKA PRAVA I ORGANI REDA
BROŠURA O LJUDSKIM PRAVIMA
NAMENJENA POLICIJI

Mission in Kosovo

Uvod

Sve vlasti imaju obavezu da štite fundamentalna ljudska prava i slobode ljudi kojima služe. Ovo važi i za vlasti na Kosovu.

Policijske vlasti, kao deo izvršne vlasti, imaju posebnu ulogu u društvu. S obzirom da imaju vlast da sprovode zakon, upotrebom sile, ukoliko za to postoji potreba, policija ima veliku odgovornost da koristi ovu vlast pažljivo kako bi prava svih ljudi bila zaštićena. Vrlo često je teško održati tu delikatnu ravnotežu, međutim, greške načinjene sa jedne ili druge strane mogu da imaju razarajuće posledice za ljude koji su pogođeni, bilo da su žrtve, optuženi, svedoci ili posmatrači.

Da bi se pokazalo kako se na Kosovu primenjuje zaštita ljudskih prava, u ovu brošuru su uključeni međunarodni instrumenti za ljudska prava i odredbe zakona koji se primenjuju na Kosovu. Informacije i pravne odredbe koje se nalaze u ovoj brošuri su posebno namenjene radu policije.

Na kraju, želeo bih da se zahvalim osoblju koje je dalo svoj doprinos izdavanju ove brošure, tačnije Ljumniji Škodra, domaćem monitoru sudova, iz kancelarije OEBS-a u Gjilan/Gnjilanu.

Iskreno se nadam da će vam ova brošura služiti kao koristan priručnik u važnom poslu koji obavljate. Kao deo policijskih snaga na Kosovu, igrate nezamenljivu ulogu u zaštiti ljudskih prava i održavanju vladavine zakona.

Henri V. Mekgoven

Direktor

*Odeljenje za ljudska prava i vladavinu prava
Misija OEBS-a na Kosovu*

Sadržaj

Skraćenice	7
Pravo na slobodu i sigurnost	8
Hapšenje	8
Ispitivanje	12
Pravo na branioca	14
Pravo na pravično suđenje	15
Pretpostavka nevinosti	17
Policija kao svedok u pravnom sistema	18
Mučenje/Nasilje	18
Maloletnici	19
Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života	23
Diskriminacija	23
Pravo na delotvorni pravni lek	24
Pravo da se licu ne sudi dva puta za istu stvar i li da lice ne bude kažnjeno dva puta za istu stvar	25
Ropstvo	25
Naknada štete	25
Pretres	26
Sloboda izražavanja	28
Sloboda okupljanja i udruživanja	29
Krivična dela protiv službene dužnosti	30
Lista internet sajtova i veb adresa o ljudskim pravima	33

Skraćenice

PZKPK	PRIVREMENI ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU KOSOVA
PKZK	PRIVREMENI KRIVIČNI ZAKON KOSOVA
ZMK	ZAKON KOSOVA O MALOLETNICIMA
ECHR	EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA
ICCPR	MEĐUNARODNI PAKT O GRAĐANSKIM I POLITIČKIM PRAVIMA
CAT	KONVENCIJA PROTIV TORTURE I DRUGIH SUROVIH, NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI ILI POSTUPAKA
CRC	KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA
CEDAW	KONVENCIJA O ELIMINACIJI SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA
CERD	MEDJUNARODNA KONVENCIJA O SPRECAVANJU SVIH OBLIKA RASNE DISKRIMINACIJE

Pravo na slobodu i sigurnost

Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom: (Član 5 (1) ECHR)

Hapšenje

Bilo koje lice lišeno slobode biće odmah informisano, na jeziku koji razume, o: (Član 14 (1) PZKPK

Razlozima za njegovo/njeno hapšenje; (Član 14 (1) (1) PZKPK)

Pravu na pravnu pomoć po svom izboru; i (Član 14 (1) (2) PZKPK)

Pravu da o svom hapšenju obavesti ili da zahteva da o tome budu obavešteni članovi njegove/njene porodice ili bilo koja druga odgovarajuća lica po njegovom/njenom izboru. (Član 14 (1) (3) PZKPK)

Lice lišeno slobode pod sumnjom da je izvršilo krivično delo biće izvedeno pred sudiju brzo, najkasnije u roku od 72 sata posle hapšenja i ima pravo na glavni pretes u razumnom roku ili da bude pušteno na slobodu do glavnog pretresa. (Član 14 (2) PZKPK)

Lice lišeno slobode uživa prava propisana ovim Članom za vreme dok je lišeno slobode. Lice lišeno slobode može da se odrekne prava propisanih ovim Članom samo ako je takvo odricanje dobrovoljno i saopšteno u pisanom obliku. Korišćenje ovih prava ne zavisi od moguće ranije odluke lica o odricanju od nekih (Član 14 (3) PZKPK)

Ako je neko lice uhvaćeno pri izvršavanju krivičnog dela koje se goni po krivičnoj dužnosti ili je za njim u toku potraga, policija ili bilo koje drugo lice ovlašćeno da ga uhapsi čak i bez sudskog naloga. Lice koje je lišeno slobode od strane drugih lica koja ne pripadaju policiji, biće odmah predato policiji ili kada to nije moguće, policija ili javni tužilac moraju odmah da budu obavešteni. Policija postupa u skladu sa Članom 211. i 212. ovog Zakona (Član 210 PZKPK)

Policija može da liši lice slobode ako postoje razlozi za pritvor iz Člana 281. stav

i ovog Zakona, ali je obavezna da ga bez odlaganja izvede pred pretpretresnog sudiju da mu se odredi sudski pritvor. (Član 211 PZKPK)

Izuzetno, policija može da uhapsi i zadrži neko lice ako: (Član 212 (1) PZKPK)

postoji osnovana sumnja da je lice izvršilo krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti; (Član 212 (1) (1) PZKPK)

je hapšenje i zadržavanje potrebno da bi bio utvrđen identitet lica, proveriti alibi, ili da bi bila prikupljena obaveštenja i dokazni predmeti u vezi sa krivičnim delom o kome je reč; i (Član 212 (1) (2) PZKPK)

postoje razlozi za zadržavanje prema Članu 281., stav 1 podstav 2, tačke (i) i (iii) ovog Zakona ili postoji bar dobar razlog za bojazan da dotično lice može da uništi tragove krivičnog dela (Član 281. stav 1 podstav 2, tačka (ii) ovog Zakona). (Član 212 (1) (3) PZKPK)

Hapšenje i zadržavanje iz stava 1 ovog Člana odobrava javni tužilac, a kada zbog hitnih okolnosti takvo odobrenje ne može da bude dobijeno pre hapšenja, odobrava policija koja mora da obavesti javnog tužioca odmah nakon hapšenja. (Član 212 (2) PZKPK)

Posle hapšenja, lice lišeno slobode biće informisano (Član 212 (3) PZKPK)

Usmeno o pravima iznetim u Članu 214 ovog Zakona; i (Član 212 (3) (1) PZKPK)

U pisanom obliku o drugim pravima koja mu pripadaju prema ovom Zakonu. (Član 212 (3) (2) PZKPK)

Pritvaranje iz ovog Člana ne može da bude duže od 72 sata od trenutka hapšenja. Posle isteka tog perioda policija oslobađa pritvorenog osim ako pretpretresni sudija odredi sudski pritvor. (Član 212 (4) PZKPK)

Čim je to moguće posle hapšenja, a najkasnije šest sati od trenutka hapšenja, javni tužilac ili ovlašćeni viši policijski službenik izdaje licu lišenom slobode pisanu odluku o pritvoru koja sadrži ime i prezime lica lišenog slobode, mesto, datum i tačno vreme hapšenja, krivično delo za koje je lice osumnjičeno, zakonski osnov za hapšenje i pouku o pravu na žalbu. (Član 212 (5) PZKPK)

Uhapšeno lice ima pravo da se žali na odluku is stava 5 ovog Člana pretpretresnom sudiji. Policija i javni tužilac imaju obavezu da obezbede da žalba bude dostavljena pretpretresnom sudiji. Zalba ne zadržava izvršenje odluke. Pretpretresni sudija odlučuje o žalbi u roku od 48 sati od trenutka hapšenja. (Član 212 (6) PZKPK)

Uhapšeno lice ima pravo da poverljivo komunicira sa braniocem, usmeno ili pisanim putem. Razgovor između Uhapšeno lice i branioca može da posmatra službenik policije, ali ne i da ga sluša. (Član 213 (3) PZKPK)

Uhapšeno lice ima sledeća prava: (Član 214 (1) PZKPK)

Da bude informisano o razlozima hapšenja na jeziku koji on/ona razume (Član 214 (1) (1) PZKPK)

Da čuti i ne odgovara na pitanja osim davanja podataka o svom identitetu; (Član 214 (1) (2) PZKPK)

Da mu bude pružena besplatna pomoć prevodioca ako on/ona ne razume ili ne govori jezik kojim se govori u policiji; (Član 214 (1) (3) PZKPK)

Da dobije pomoć branioca i da mu bude obezbeđen branilac ako on nije u stanju da plati pravnu pomoć; (Član 214 (1) (4) PZKPK)

Da obavesti članove porodice ili da drugo odgovarajuće lice po svom izboru o hapšenju; i (Član 214 (1) (5) PZKPK)

Da uživa lekarsku kontrolu i lekarsku negu, uključujući i psihijatrijsko lečenje. (Član 214 (1) (6) PZKPK)

Ako je uhapšeno lice strani državljanin, on/ona ima pravo da obavesti odnosno da o tome bude obavestena, kao i da komunicira usmeno ili u pisanom obliku sa kancelarijom za vezu, diplomatskom misijom države čiji je državljanin, ili sa predstavnikom nadležne međunarodne organizacije ako je on/ona izbeglica ili je na drugi način pod zaštitom međunarodne organizacije. (Član 214 (2) PZKPK)

Uhapšeno lice ima pravo da neposredno posle hapšenja obavesti ili da zahteva od policije da obavesti člana porodice ili drugo odgovarajuće lice prema njegovom/njenom izboru o hapšenju i o mesta gde je pritvoreno doma nakon hapšenja, kao

i o bilo kojoj sledećoj promeni mesta gde je pritvoreno, neposredno posle takve promene (Član 215 (1) PZKPK)

Ako uhapšeno lice nije navršilo 18 godina, policija obaveštava zakonskog zastupnika lica lišenog slobode o hapšenju i mestu pritvaranja, neposredno nakon hapšenja, kao i o bilo kojoj sledećoj promeni mesta gde je lice pritvoreno. Ako je takvo obaveštenje nemoguće ili bi bilo štetno za interese lica lišenog slobode ili lice lišeno slobode to izričito odbije, policija obaveštava Centar za socijalni rad. (Član 215 (2) PZKPK)

Ako uhapšeno lice ispoljava znakove mentalnog oboljenja ili druge mentalne nesposobnosti, policija obaveštava lice koje imenuje lice lišeno slobode i Centar za socijalni rad o hapšenju i mestu pritvaranja neposredno nakon hapšenja, kao i o bilo kojoj promeni mesta pritvaranja, neposredno posle takve promene. (Član 215 (3) PZKPK)

Obaveštavanje člana porodice ili drugih odgovarajućih lica, u skladu sa stavom 1 ovog Člana može da bude odloženo, ali ne duže od dvadeset četiri sata, ako javni tužilac oceni da je odlaganje potrebno zbog specijalnih potreba u vezi sa ispitivanjem slučaja. Ako je uhapšeno lice mlađe od osamnaest godina ili pokazuje znake mentalnog oboljenja ili mentalne nesposobnosti, obaveštavanje ne može da bude odloženo. (Član 215 (4) PZKPK)

Svako ko je uhapšen biće odmah i na jeziku koji razume obavešten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega. (Član 5 (2) ECHR)

Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1.c ovog člana biće bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske

funkcije i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju. (Član 5 (3) ECHR)

Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito. (Član 5 (4) ECHR)

Svako ko je bio uhapšen ili lišen slobode u suprotnosti s odredbama ovog člana ima utuživo pravo na naknadu. (Član 5 (5) ECHR)

Svaki pojedinac ima pravo na slobodu i na bezbednost svoje ličnosti. Niko ne može biti proizvoljno uhapšen ili pritvoren. Niko ne može biti lišen slobode osim iz razloga i shodno postupku koji je predviđen zakonom. (Član 9 (1) ICCPR)

Svako uhapšeno lice obaveštava se u trenutku hapšenja o razlozima hapšenja kao što se u najkraćem roku obaveštava pismenim putem o svakoj optužbi koja je podignuta protiv njega. (Član 9 (2) ICCPR)

Svako lice koje je uhapšeno ili pritvoreno zbog krivičnog dela biće u najkraćem roku predato sudiji ili nekoj drugoj vlasti zakonom ovlašćenoj da vrši sudske funkcije, i mora u razumnom roku da bude suđeno ili oslobođeno. Pritvaranje lica koja čekaju na suđenje nije obavezno, ali puštanje na slobodu može biti uslovljeno garancijama koje obezbeđuju dolazak lica u pitanju na pretres, kao i svim drugim radnjama postupka a, u datom slučaju, radi izvršenja presude. (Član 9 (3) ICCPR)

Svako lice koje je lišeno slobode usled hapšenja ili pritvora ima pravo da podnese žalbu sudu kako bi ovaj rešavao bez odlaganja o zakonitosti pritvora i naredio njegovo puštanje na slobodu ako pritvor nije zasnovan na zakonu. (Član 9 (4) ICCPR)

Svako lice koje je žrtva nezakonitog hapšenja ili pritvora ima pravo na naknadu štete. (Član 9 (5) ICCPR)

Ispitivanje

Pri prvom ispitivanju, okrivljeni mora brzo i detaljno da bude informisan na jeziku koji on/ona razume o prirodi i razlozima optužbe protiv njega/nje. (Član 11 (1) PZKPK)

Okrivljeni nije obavezan da se izjašnjava o svom slučaju niti da odgovara na bilo kakva pitanja, a ako se on/ona izjasni o svom slučaju, on/ona nije obavezan da inkriminiše sebe ili svoju najbližu rodbinu, niti da prizna krivicu. (Član 11 (2) PZKPK)

Iznuđivanje priznanja ili bilo koje druge izjave od okrivljenog ili od bilo kog drugog učesnika u postupku putem torture, sile, pretnje ili pod uticajem lekova, ili na bilo koji drugi sličan način, zabranjeno je i kažnjivo. (Član 11 (3) PZKPK)

Uhapšeno lice ima sledeća prava: (Član 214 (1) PZKPK)

Da bude informisano o razlozima hapšenja na jeziku koji on/ona razume (Član 214 (1) (1) PZKPK)

Da čuti i ne odgovara na pitanja osim davanja podataka o svom identitetu; (Član 214 (1) (2) PZKPK)

Da mu bude pružena besplatna pomoć prevodioca ako on/ona ne razume ili ne govori jezik kojim se govori u policiji; (Član 214 (1) (3) PZKPK)

Da dobije pomoć branioca i da mu bude obezbeđen branilac ako on nije u stanju da plati pravnu pomoć; (Član 214 (1) (4) PZKPK)

U toku svih saslušavanja od strane policije lice lišeno slobode ima pravo na prisustvo branioca. Ako se branilac ne pojavi u roku od dva sata od trenutka kada je informisan o hapšenju, policija obezbeđuje alternativnog branioca. Posle toga, ako se alternativni branilac ne pojavi u roku od jednog sata od trenutka kada je policija stupila u kontakt s njim, lice lišeno slobode može da bude saslušavano samo ako javni tužilac ili policija odluče da bi dalje odlaganje ozbiljno pogoršalo vođenje istrage. (Član 218 (1) PZKPK)

Ako je uhapšeno lice strani državljanin, on/ona ima pravo da obavesti odnosno da o tome bude obavешtena, kao i da komunicira usmeno ili u pisanom obliku sa kancelarijom za vezu, diplomatskom misijom države čiji je državljanin, ili sa predstavnikom nadležne međunarodne organizacije ako je on/ona izbeglica ili je na drugi način pod zaštitom međunarodne organizacije. (Član 214 (2) PZKPK)

Svako lice koje je optuženo za krivično delo ima, uz potpunu ravnopravnost, prava bar na sledeće garancije: (Član 14 (3) ICCPR)

da bude obavешteno u najkraćem roku, na jeziku koji razume i u pojedinostima, o prirodi i razlozima optužbe koja je podignuta protiv njega; (Član 14 (3) (a) ICCPR)

da raspoláže potrebnim vremenom i olakšicama u vezi sa pripremanjem svoje odbrane i da opšti sa braniocem koga ono bude izabralo; (Član 14 (3) (b) ICCPR)

da mu bude suđeno bez velikog zakašnjenja; (Član 14 (3) (c) ICCPR)

da prisustvuje raspravi i da se samo brani ili da ima branioca koga je izabralo; ako nema branioca, da bude obavješteno o svom pravu da ga ima i, svaki put kad to zahtevaju interesi pravde, da mu se dodeli branilac po službenoj dužnosti besplatno, ako nema mogućnosti da ga nagradi; (Član 14 (3) (d) ICCPR)

da sasluša ili da predloži da drugi saslušaju svedoke koji terete optuženog i da izdejstvuje dolazak i saslušanje svedoka odbrane pod istim uslovima kao i svedoka optužbe; (Član 14 (3) (e) ICCPR)

da dobije besplatno pomoć tumača ako ne razume ili ne govori jezik na kojem se vodi rasprava; (Član 14 (3) (f) ICCPR)

da ne bude prinuđeno da svedoči protiv samoga sebe ili da prizna krivicu. (Član 14 (3) (g) ICCPR)

Pravo na branioca

Okrivljeni ima pravo da se brani sam ili uz pravnu pomoć člana advokatske komore po svom izboru. (Član 12 (2) PZKPK)

Saglasno odredbama ovog Zakona, ako okrivljeni ne uzme branioca u cilju obezbeđivanja svoje odbrane u slučaju kad je odbrana obavezna, okrivljenom se dodeljuje nezavisan branilac sa odgovarajućim iskustvom i kompetentnošću shodno prirodi krivičnog dela. (Član 12 (3) PZKPK)

Sud ili drugi nadležni organ koji sprovodi krivični postupak dužan je da na prvom ispitivanju informiše okrivljenog o njegovom/njenom pravu na branioca, kako je propisanom ovim Zakonom. (Član 12 (5) PZKPK)

U skladu sa odredbama ovog Zakona, bilo koje lice lišeno slobode ima pravo na usluge branioca od trenutka hapšenja nadalje. (Član 12 (6) PZKPK)

Uhapšeno lice ima pravo da poverljivo komunicira sa braniocem, usmeno ili pisanim putem. Razgovor između Uhapšeno lice i branioca može da posmatra službenik policije, ali ne i da ga sluša. (Član 213 (3) PZKPK)

U toku svih saslušavanja od strane policije lice lišeno slobode ima pravo na prisustvo branioca. Ako se branilac ne pojavi u roku od dva sata od trenutka kada je informisan o hapšenju, policija obezbeđuje alternativnog branioca. Posle toga, ako se alternativni branilac ne pojavi u roku od jednog sata od trenutka kada je policija stupila u kontakt s njim, lice lišeno slobode može da bude saslušavano samo ako javni tužilac ili policija odluče da bi dalje odlaganje ozbiljno pogoršalo vođenje istrage. (Član 218 (1) PZKPK)

Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava: (Član 6 (3) ECHR)

da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati za pravnu pomoć, da ovu pomoć dobije besplatno kada interesi pravde to zahtevaju; (Član 6 (3) (c) ECHR)

Svako lice koje je optuženo za krivično delo ima, uz potpunu ravnopravnost, prava bar na sledeće garancije: (Član 14 (3) ICCPR)

da raspoláže potrebnim vremenom i olakšicama u vezi sa pripremanjem svoje odbrane i da opšti sa braniocem koga ono bude izabralo; (Član 14 (3) (b) ICCPR)

da prisustvuje raspravi i da se samo brani ili da ima branioca koga je izabralo; ako nema branioca, da bude obavешteno o svom pravu da ga ima i, svaki put kad to zahtevaju interesi pravde, da mu se dodeli branilac po službenoj dužnosti besplatno, ako nema mogućnosti da ga nagradi; (Član 14 (3) (d) ICCPR)

Pravo na pravično suđenje

Bilo koje lice osumnjičeno ili optuženo za krivično delo ima pravo na pošten krivični postupak sproveden u razumnom roku. (Član 5 (1) PZKPK)

Svako lišavanje slobode, posebno pritvor u toku krivičnog postupka, treba da

bude svedeno na najkraće moguće vreme. (Član 5 (3) PZKPK)

Sud, javni tužilac i policija koji učestvuju u krivičnom postupku dužni su da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite odluke. (Član 7 (1) PZKPK)

Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. (...). (Član 6 (1) ECHR)

Svako ko je optužen za krivično delo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona. (Član 6 (2) ECHR)

Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava: (Član 6 (3) ECHR)

da u najkraćem mogućem roku, detaljno i na jeziku koji razume, bude obavešten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega; (Član 6 (3) (a) ECHR)

da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane; (Član 6 (3) (b) ECHR)

da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati za pravnu pomoć, da ovu pomoć dobije besplatno kada interesi pravde to zahtevaju; (Član 6 (3) (c) ECHR)

da ispituje svedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispituju i da se obezbedi prisustvo i saslušanje svedoka u njegovu korist pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega; (Član 6 (d) (a) ECHR)

da dobije besplatnu pomoć prevodioca ako ne razume ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu. (Član 6 (3) (e) ECHR)

Svi su jednaki pred sudovima i sudovima pravde. Svako lice ima pravo da njegov slučaj bude raspravlján pravično i javno pred nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom, ustanovljenim na osnovu zakona koji odlučuje o osnovanosti svake optužbe podignute protiv njega u krivičnim stvarima ili o osporavanju njegovih građanskih prava i obaveza. (...). (Član 14 (1) ICCPR)

Za svako lice koje je optuženo za krivično delo pretpostavlja se da je nevinno dok njegova krivica ne bude zakonski ustanovljena. (Član 14 (2) ICCPR)

Svako lice koje je optuženo za krivično delo ima, uz potpunu ravnopravnost, prava bar na sledeće garancije: (Član 14 (3) ICCPR)

da bude obavešteno u najkraćem roku, na jeziku koji razume i u pojedinostima, o prirodi i razlozima optužbe koja je podignuta protiv njega; (Član 14 (3) (a) ICCPR)

da raspoláže potrebnim vremenom i olakšicama u vezi sa pripremanjem svoje odbrane i da opšti sa braniocem koga ono bude izabralo; (Član 14 (3) (b) ICCPR)

da mu bude suđeno bez velikog zakašnjenja; (Član 14 (3) (c) ICCPR)

da prisustvuje raspravi i da se samo brani ili da ima branioca koga je izabralo; ako nema branioca, da bude obavešteno o svom pravu da ga ima i, svaki put kad to zahtevaju interesi pravde, da mu se dodeli branilac po službenoj dužnosti besplatno, ako nema mogućnosti da ga nagradi; (Član 14 (3) (d) ICCPR)

da sasluša ili da predloži da drugi saslušaju svedoke koji terete optuženog i da izdejstvuje dolazak i saslušanje svedoka odbrane pod istim uslovima kao i svedoka optužbe; (Član 14 (3) (e) ICCPR)

da dobije besplatno pomoć tumača ako ne razume ili ne govori jezik na kojem se vodi rasprava; (Član 14 (3) (f) ICCPR)

da ne bude prinuđeno da svedoči protiv samoga sebe ili da prizna krivicu. (Član 14 (3) (g) ICCPR)

Svako ko je optužen za krivično delo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona. (Član 6 (2) ECHR)

Pretpostavka nevinosti

Bilo koja osoba osumnjičena ili optužena da je izvršila krivično delo smatra se nevinom dok njegova/njena krivica ne bude utvrđena pravosnažnom presudom suda. (Član 3 (1) PZKPK)

Svako ko je optužen za krivično delo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona. (Član 6 (2) ECHR)

Za svako lice koje je optuženo za krivično delo pretpostavlja se da je nevino dok njegova krivica ne bude zakonski ustanovljena. (Član 14 (2) ICCPR)

Policija kao svedok u pravno sistema

Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava: (Član 6 (3) ECHR)

da ispituje svedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispituju i da se obezbedi prisustvo i saslušanje svedoka u njegovu korist pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega; (Član 6 (d) (d) ECHR)

da sasluša ili da predloži da drugi saslušaju svedoke koji terete optuženog i da izdejstvuje dolazak i saslušanje svedoka odbrane pod istim uslovima kao i svedoka optužbe; (Član 14 (3) (e) ICCPR)

Mučenje/Nasilje

Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. (Član 3 ECHR)

Sa svakim licem koje je lišeno slobode postupa se humano i sa poštovanjem dostojanstva neodvojivog od čovečije ličnosti. (Član 10 (1) ICCPR)

Kao opravdanje za torturu ne može se navoditi nikakva izuzetna okolnost bilo da se radi o ratnom stanju ili opasnosti od rata, unutrašnjoj političkoj nestabilnosti ili bilo kom drugom vanrednom stanju. (Član 2 (2) CAT)

Kao opravdanje za torturu ne može se navoditi naredba neke pretpostavljene ličnosti ili organa vlasti. (Član 2 (3) CAT)

Svaka država članica obezbeđuje svakom licu koje tvrdi da je bilo podvrgnuto torturi na nekoj teritoriji pod njenom jurisdikcijom pravo da se žali nadležnim

organima spomenute države koji će neodložno i nepristrasno ispitati slučaj. Preduzeće se mere radi obezbeđenja zaštite lica koje se žalilo i lica kao svedoka od svakog lošeg postupanja ili bilo kakvog zastrašivanja zbog podnesene žalbe ili bilo kakve date izjave. (Član 13 CAT)

Svaka država članica, u svom pravnom sistemu, garantuje žrtvi nekog akta torture pravo

dobijanja naknade i pravednog i odgovarajućeg obeštećenja, uključujući sredstava potrebna za njegovu što potpuniju rehabilitaciju. U slučaju smrti žrtve akta torture, imaoći prava te žrtve polazu pravo na obeštećenje. (Član 14 (1) CAT)

Ovaj član ne isključuje nikakvo pravo na obeštećenje koje bi imala žrtva ili bilo koje drugo lice u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. (Član 14 (2) CAT)

Svaka država članica se stara da izjava za koju se dokaže da je dobijena torturom ne može da bude navedena kao dokazni element u nekom postupku, osim protiv lica optuženog za torture da bi se utvrdilo da je izjava data. (Član 15 CAT)

Maloletnici

Ako uhapšeno lice nije navršilo 18 godina, policija obaveštava zakonskog zastupnika lica lišenog slobode o hapšenju i mestu pritvaranja, neposredno nakon hapšenja, kao i o bilo kojoj sledećoj promeni mesta gde je lice pritvoreno. Ako je takvo obaveštenje nemoguće ili bi bilo štetno za interese lica lišenog slobode ili lice lišeno slobode to izričito odbije, policija obaveštava Centar za socijalni rad. (Član 215 (2) PZKPK)

Obaveštavanje člana porodice ili drugih odgovarajućih lica, u skladu sa stavom 1 ovog Člana može da bude odloženo, ali ne duže od dvadeset četiri sata, ako javni tužilac oceni da je odlaganje potrebno zbog specijalnih potreba u vezi sa ispitivanjem slučaja. Ako je uhapšeno lice mlađe od osamnaest godina ili pokazuje znake mentalnog oboljenja ili mentalne nesposobnosti, obaveštavanje ne može da bude odloženo. (Član 215 (4) PZKPK)

Sistem pravosuđa za maloletnike ima za svrhu dobrobit maloletnika i obezbeđuje da bilo koja reakcija prema maloletnim izvršiocima krivičnih dela uvek bude

srazmerna njihovim okolnostima. (Član 1 (1) ZKM)

Maloletnim izvršiocima krivičnih dela, prema potrebi, izriču se mere za odvraćanje. (Član 1 (2) ZKM)

Lišavanje slobode izriče se samo kao poslednje sredstvo i mora da bude ograničeno na najkraći mogući period. Tokom lišavanja slobode koje je izrečeno kao kazna, maloletni prestupnik dobija obrazovanje, psihološku i, ako je potrebno, medicinsku pomoć da bi bilo olakšano njegovo ili njeno rehabilitovanje. (Član 1 (3) ZKM)

Detetu koje učestvuje u krivičnom postupku biće pružena prilika da se slobodno izrazi. (Član 1 (4) ZKM)

Svako dete lišeno slobode mora da bude tretirano humano zbog dostojanstva prirođenog ljudskoj ličnosti, i na način koji uzima u obzir potrebe ličnosti, i na način koji uzima u obzir potrebe ličnosti njegovog ili njenog uzrasta. Posebno, svako dete lišeno slobode mora da bude odvojeno od punoletnih lica, osim ako je u najboljem interesu deteta da to ne bude tako, i ima pravo da održava kontakt sa svojom porodicom prepiskom i posetama, osim u izuzetnim prilikama kako je utvrđeno zakonom. (Član 1 (5) ZKM)

Svako dete lišeno slobode ima pravo na neodložan pristup pravnoj ili drugoj odgovarajućoj pomoći, kao i pravo da osporava zakonitost lišavanja svoje slobode pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, kao i na neodložan postupak (Član 1 (6) ZKM)

Pravo deteta na privatnost mora da bude poštovano u svim fazama da bi se izbeglo nanošenje štete detetu nepotrebnim publicitetom ili etiketiranjem. Načelno, nikakva informacija koja bi mogla da dovede do utvrđivanja identiteta maloletnog izvršioca ne sme da bude objavljena. (Član 1 (7) ZKM)

Postupak koji se primenjuje na mladiće koji nisu punoletni prema krivičnom zakonu vodiće računa o njihovim godinama i o interesu njihovog prevaspitavanja. (Član 14 (4) ICCPR)

Nijedno dete neće biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom mešanju u njegovu privatnost, porodicu, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na

njogovu čast i ugled. (Član 16 (1) CRC)

Strane ugovornice će obezbediti da: (Član 37 CRC)

nijedno dete ne bude podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. Ni smrtna kazna, ni doživotni zatvor, bez mogućnosti oslobađanja, neće biti dosuđeni za dela koja izvrše osobe mlađe od 18 godina; (Član 37 (a) CRC)

nijedno dete ne bude nezakonito ili proizvoljno lišeno slobode. Hapšenje, zadržavanje u pritvoru i zatvaranje deteta će biti u skladu sa zakonom i primenjeno jedino kao poslednja moguća mera i to na najkraći mogući vremenski period; (Član 37 (b) CRC)

sa svakim detetom lišenim slobode bude humano postupano i uz poštovanje urođenog ljudskog dostojanstva i na način koji uvažava potrebe osoba njihovog uzrasta. Posebno, svako dete lišeno slobode biće odvojeno od odraslih, izuzev ukoliko se smatra da to nije u interesu deteta, i imaće pravo da održava kontakte sa svojom porodicom putem prepiske i poseta, osim u izuzetnim okolnostima; (Član 37 (c) CRC)

svako dete lišeno slobode imaće pravo da mu odmah bude omogućen pristup pravnoj i drugoj odgovarajućoj pomoći, kao i pravo da pobija zakonitost tog lišavanja slobode pred sudom ili drugim nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim organima i na brzu odluku u svakom takvom postu (Član 37 (d) CRC)

Strane ugovornice priznaju pravo svakom detetu za koje se tvrdi, koje je optuženo ili za koje je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, na postupak usklađen sa unapređivanjem detetovog osećaja dostojanstva i vrednosti, koji njega/nju podstiče na poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda drugih i koji uzima u obzir uzrast deteta i činjenicu da je poželjno zalagati se za njegovu/njenu reintegraciju i preuzimanje konstruktivne uloge u društvu. (Član 40 (1) CRC)

U tom cilju i imajući u vidu sve bitne odredbe međunarodnih instrumenata, strane ugovornice će posebno obezbediti: (Član 40 (2) CRC)

da se ni za jedno dete neće tvrditi, niti će biti optuženo ili utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, činjenjem ili propuštanjem koji u vreme izvršenja nisu bili zabranjeni

unutrašnjim ili međunarodnim pravom; (Član 40 (2) (a) CRC)

da se svakom detetu koje je osumnjičeno ili optuženo da je prekršilo krivični zakon, garantuje najmanje: (Član 40 (2) (b) CRC)

pretpostavka nevinosti dok se krivica ne dokaže po zakonu; (Član 40 (2) (b) (i) CRC)

da bude odmah i neposredno obavešteno o optužbama protiv njega/nje, a ako je primereno preko njegovih/njenih roditelja ili zakonskih staratelja, i da ima pravnu ili drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i iznošenju svoje odbrane; (Član 40 (2) (b) (ii) CRC)

da nadležan, nezavisan i nepristrasan organ ili sudsko telo bez odugovlačenja donese odluku, u pravičnom postupku u skladu sa zakonom, uz prisustvo pravnog ili drugog odgovarajućeg zastupnika i njegovih/njenih roditelja ili zakonskih staratelja, osim ukoliko se ne smatra da to nije u najboljem interesu deteta, posebno uzimajući u obzir njegove godine ili položaj; (Član 40 (2) (b) (iii) CRC)

da ne bude prisiljeno da svedoči ili da prizna krivicu; da ono ispita ili da budu ispitani svedoci druge strane i da se obezbedi učešće i saslušanje njegovih/njenih svedoka pod jednakim uslovima; (Član 40 (2) (b) (iv) CRC)

da, ukoliko se smatra da je prekršilo krivični zakon, takvu odluku i svaku dosuđenu meru koja iz toga proizilazi, ponovo razmatra viši, nadležni, nezavisni i nepristrasni organ ili sudsko telo u skladu sa zakonom; (Član 40 (2) (b) (v) CRC)

da ima besplatnu pomoć prevodioca ukoliko dete ne može da razume ili ne govori jezik koji se koristi; (Član 40 (2) (b) (vi) CRC)

da se poštuje njegova privatnost u svim fazama postupka. (Član 40 (2) (b) (vii) CRC)

utvrđivanje najniže starosne granice ispod koje deca ne mogu biti smatrana sposobnom za kršenje krivičnog zakona; (Član 40 (3) (a) CRC)

donošenje mera, kadgod je moguće i poželjno, za postupanje sa takvom decom, bez pribegavanja sudskom postupku, s tim da budu u potpunosti poštovana ljudska prava i zakonska zaštita. (Član 40 (3) (b) CRC)

Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. (Član 8 (1) ECHR)

Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih. (Član 8 (2) ECHR)

Diskriminacija

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. (Član 14 ECHR)

Države potpisnice će pružiti ženama jed-nakost sa muškarcima pred zakonom. (Član 15 (1) CEDAW)

Države potpisnice će obezbediti ženama, u građanskim pitanjima, pravno svojstvo identično onome koje imaju muškarci i iste šanse za ostvarenje tog svojstva. One će posebno obezbediti ženama pravo da zaključuju ugovore i da rukovode imovinom i tretiraće ih jednako u svim fazama sudskih postupaka. (Član 15 (2) CEDAW)

Prema osnovnim obavezama navedenim u članu 2.ove konvencije, države članice se obavezuju da zabrane i da ukinu rasnu diskriminaciju u svim njenim oblicima i da garantuju pravo svakome na jednakost pred zakonom bez razlike na rasu, boju ili nacionalno ili etnicko poreklo, narocito u pogledu uzivanja sledećih prava: (Član 5 CERD)

prava na jednak postupak pred sudovima i svakim drugim sudskim organom (Član 5 (a) CERD)

prava na bezbednost lica I zastitu drzave od nasilja I zlostavljanja bilo od strane vladinih sluzbenika, bilo od svakog lica, grupe ili ustanove; (Član 5 (b) CERD)

politickih prava, narocito prava ucesca na izborima, prava glasa I candidatureprema sistemu opsteg I jednakog prava glasa, prava ucestvovanja u upravljanju javnim poslovima, na svim nivoima, i prava pristupa, pod jednakim uslovima javnim funkcijama; (Član 5 (c) CERD)

ostalih gradjanskih prava narocito: (Član 5 (d) CERD)

prava da se slobodno krecu I izaberu svoje boraviste u jednoj drzavi; (Član 5 (d) (i) CERD)

prava da napuste svaku zemlju, podrazumevajuci I svoju, I prava povratka u svoju zemlju; (Član 5 (d) (ii) CERD)

prava na slobodu misljenja savesti I vere; (Član 5 (d) (vii) CERD)

pava na nasledjivanje; (Član 5 (d) (vi) CERD)

prava pristupa na sva mesta I sluzbe namenjene javnoj upotrebi kao sto su prevoz, hoteli, restorani, kafane, priredbe i parkovi. (Član 5 (f) CERD)

Pravo na delotvorni pravni lek

Svako kome su povredena prava i slobode predvideni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu. (Član 13 ECHR)

Svako lice koje je lišeno slobode usled hapšenja ili pritvora ima pravo da podnese žalbu sudu kako bi ovaj rešavao bez odlaganja o zakonitosti pritvora i naredio njegovo puštanje na slobodu ako pritvor nije zasnovan na zakonu. (Član 9 (4) ICCPR)

Pravo da se licu ne sudi dva puta za istu stvar ili da lice ne bude kažnjeno dva puta za istu stvar

Niko ne može da bude gonjen niti kažnjen za krivično delo za koje je oslobođen ili osuđen pravosnažnom sudskom odlukom ili ako je optužba protiv njega/nje odbačena pravosnažnom odlukom suda. (Član 4 (1) PZKPK)

Nikome se ne može ponovo suditi niti se može ponovo kazniti u krivičnom postupku u nadležnosti iste države za delo zbog koga je već bio pravosnažno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države. (Član 4 (1) Protokol 7 ECHR)

Određbe prethodnog stava ne sprečavaju ponovno otvaranje postupka u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom date države, ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u ranijem postupku došlo do bitne povrede koja je mogla da utiče na njegov ishod. (Član 4 (2) Protokol 7 ECHR)

Niko ne može biti gonjen ili kažnjen zbog krivičnog dela u vezi kojeg je već bio oslobođen krivice ili osuđen pravosnažnom presudom prema zakonu i krivičnom postupku svake zemlje (Član 14 (7) ICCPR)

Ropstvo

Niko se ne može držati u ropstvu; ropstvo i trgovina robljem su zabranjeni u svakom obliku. (Član 8 (1) ICCPR)

Niko se ne može držati u potčinjenosti. (Član 8 (2) ICCPR)

Naknada štete

Svako lice koje je žrtva nezakonitog hapšenja ili pritvora ima pravo na naknadu štete. (Član 9 (5) ICCPR)

Ako konačno izrečena krivična presuda bude docnije poništena ili ako je dato pomilovanje zbog toga što nova ili naknadno otkrivena činjenica dokazuje da se radilo o sudskoj grešci, lice koje je izdržalo kaznu na osnovu ove osude biće

obeštećeno shodno zakonu, ukoliko se ne dokaže da je ono u potpunosti ili delimično krivo za neblagovremeno otkrivanje nepoznate činjenice. (Član 14 (6) ICCPR)

Pretres

Nalog za pretres izvršava sudska policija uz neophodnu pomoć drugih policijskih službenika u roku od četrdesetosam sati od izdavanja naloga. (Član 241 (1) PZKPK)

Pre početka pretresa sudska policija daje nalog licu protiv koga je donet i to lice biva informisano da ima pravo da stupi u kontakt sa braniocem koji ima pravo da bude prisutan tokom vršenja pretresa. (Član 242 (1) PZKPK)

Ako lice zahteva prisustvo branioca u toku pretresa, sudska policija mora da odloži pretres do dolaska branioca, ali ne duže od dva sata od trenutka kada je branilac informisan o pretresu. U međuvremenu, sudska policija može da ograniči kretanje dotičnog lica i drugih lica u prostorijama u kojima se obavlja pretres. U hitnim okolnostima sudska policija može da započne pretres i pre isteka roka za dolazak advokata. (Član 242 (2) PZKPK)

Pre početka pretresa, sudska policija zahteva od lica da dobrovoljno preda traženo lice ili stvari. (Član 242 (3) PZKPK)

Izuzetno, pretres može da započne bez prethodnog pokazivanja naloga ili bez prethodnog zahteva za predaju lica ili stvari koje se traže ako se očekuje oružani otpor, ili ako je verovatno da bi efikasnost pretresa bila narušena ukoliko se pretres ne izvrši trenutno i bez prethodne najave, ili kada se obavlja pretres javnih prostorija. (Član 242 (4) PZKPK)

U toku pretresa kuće ili drugih prostorija, lice čija kuća ili druge prostorije i imovina bivaju pretresane, ili predstavnik tog lica, imaju pravo da budu prisutni. (Član 243 (1) PZKPK)

U toku pretresa lica, kuce ili drugih prostorija, moraju biti prisutna dva odrasla lica kao svedoci. Pre početka pretresa, svedoci bivaju upozoreni da pažljivo

posmatraju kako se obavlja pretres, a saopštava im se da imaju pravo da stavljaju primedbe, ako ih imaju, na sadržaj zapisnika pre njegovog potpisivanja. (Član 243 (2) PZKPK)

Pretres ženskog lica obavlja samo žena i samo ženska lica mogu da budu svedoci. (Član 243 (3) PZKPK)

Pretres stambenih prostorija obavlja se pažljivo da bi se izbeglo remećenje mira. Zaključane prostorije, nameštaj ili drugi predmeti mogu da budu nasilno otvoreni samo ako vlasnik nije prisutan ili odbije da ih dobrovoljno otvori. Pri otvaranju ovih predmeta treba da se vodi računa da se izbegne nepotrebna šteta. (Član 243 (4) PZKPK)

Pretres lica može da uključi intiman pretres koji obavlja kvalifikovani lekar ili bolničar u skladu sa pravilima medicinske nauke i uz puno poštovanje dostojanstva lica. (Član 243 (5) PZKPK)

Ako se obavlja pretres prostorija javnog organa, upravnik tog organa poziva se da prisustvuje pretresu. (Član 243 (6) PZKPK)

Za svaki pretres lica, kuće ili prostorije pravi se zapisnik. Takav zapisnik potpisuje lice koje je pretresano ili čije su prostorije ili imovina pretresane, njegov/njen branilac, ako je bio prisutan tokom pretresa i lica čije je prisustvo obavezno. U toku obavljanja pretresa mogu da budu konfiskovani samo predmeti i dokumenta koja su povezana sa ciljem određenog pretresa. Konfiskovani predmeti i dokumenti unose se u zapisnik i precizno opisuju, a isto tako se naznačava i na potvrdi koja se odmah daje licu čiji su predmeti ili dokumenti konfiskovani. (Član 243 (7) PZKPK)

Ako se u toku pretresa lica, lica ili prostorija otkriju predmeti koji nisu povezani sa krivičnim delom zbog kojeg se vrši pretres, ali ukazuju na drugo krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, ti predmeti se takođe unose u zapisnik i konfiskuju i odmah se izdaje potvrda o konfiskaciji. Obaveštenje o tome odmah se šalje javnom tužiocu tako da on/ona može da pokrene krivični postupak. Oduzete stvari biće odmah vraćene ako javni tužilac nađe da nema osnova za krivični postupak niti bilo kog drugog zakonskog osnova za konfiskaciju predmeta. (Član 244 PZKPK)

Policija može, ako je neophodno i u potrebnoj meri, da uđe u kuću i druge prostorije lica i izvrši pretres bez naloga pretretresnog sudije ako: (Član 245 (1) PZKPK)

Dotično lice svesno i dobrovoljno pristane na pretres; (Član 245 (1) (1) PZKPK)

Lice poziva u pomoć; (Član 245 (1) (2) PZKPK)

Izvršilac zatečen pri izvršenju krivičnog dela mora da bude uhapšen posle gonjenja; (Član 245 (1) (3) PZKPK)

Razlozi bezbednosti ljudi i imovine to zahtevaju; ili (Član 245 (1) (4) PZKPK)

Lice protiv koga je sud izdao nalog za hapšenje nalazi se u kući ili u drugim prostorijama. (Član 245 (1) (5) PZKPK)

Dokaz dobijen pretresom neprihvatljiv je ako je: (Član 246 PZKPK)

Pretres obavljen bez naloga od pretretresnog sudije kršenjem odredbi ovog Zakona; (Član 246 (1) PZKPK)

Nalog pretretresnog sudije predstavlja kršenje postupka koji predviđa ovaj Zakon; (Član 246 (2) PZKPK)

Sušтина naloga pretretresnog sudije predstavlja kršenje zahteva ovog Zakona; (Član 246 (3) PZKPK)

Pretres nije obavljen u skladu sa nalogom; (Član 246 (4) PZKPK)

Lica čije je prisustvo obavezno nisu bila prisutna u toku pretresa (Član 243. stavovi 1 i 2 ovog Zakona); (Član 246 (5) PZKPK)

Sloboda izražavanja

Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća. (Član 10 (1) ECHR)

prava na slobodu misljenja I izrazavanja; (Član 5 (d) (viii) CERD
prava na slobodu misljenja savesti I vere; (Član 5 (d) (vii) CERD)

Sloboda okupljanja i udruživanja

Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo da osniva sindikat i učlanjuje se u njega radi zaštite svojih interesa. (Član 11 (1) ECHR)

Za vršenje ovih prava neće se postavljati nikakva ograničenja, osim onih koja su propisana zakonom i neophodna u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovim se članom ne sprečava zakonito ograničavanje vršenja ovih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave. (Član 11 (2) ECHR)

prava na slobodu miroljubivog zbora I udruživanja; (Član 5 (d) (ix) CERD)

Krivična dela protiv službene dužnosti

Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja

Službeno lice koje, u nameri da pribavi protivpravnu materijalnu korist sebi, nekom drugom licu ili poslovnoj organizaciji ili da nanese bilo kakvu štetu tom drugom licu ili poslovnoj organizaciji, zloupotrebi svoj službeni položaj, prekorači granice svojih ovlašćenja ili ne obavi svoju službenu dužnost biće kažnjen zatvorom do jedne godine. (Član 339 (1) PKZK)

Neovlašćeno korišćenje imovine

Ko god neovlašćeno upotrebi novac, hartije od vrednosti ili drugu pokretnu imovinu koja mu je bila poverena u službi, ili uopšte na njegovom radnom mestu ili koja mu je bila stavljena na raspolaganje zbog njegove službe ili posla ili ko god daje takvu imovinu drugome na neovlašćenu upotrebu biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine. (Član 342 PKZK)

Primanje mita

Službeno lice koje zatraži ili primi poklon ili neku drugu korist za sebe ili neko drugo lice ili koje primi obećanje poklona ili neke druge koristi da bi u okviru svog ovlašćenja obavilo neku službenu ili drugu radnju koju ne bi trebalo da obavi, ili da ne bi obavilo neku službenu ili drugu radnju koju bi inače trebalo ili moglo da obavi, biće kažnjeno zatvorom od šest meseci do pet godina. (Član 343 (1) PKZK)

Službeno lice koje zatraži ili primi poklon ili neku drugu korist za sebe ili neko drugo lice ili koje primi obećanje poklona ili neke druge koristi da bi u okviru svog ovlašćenja obavilo neku službenu ili drugu radnju koju je trebalo da obavi, ili da ne bi obavilo neku službenu odnosno drugu radnju koju i ne sme da obavi, biće kažnjeno zatvorom od tri meseca do tri godine. (Član 343 (2) PKZK)

Službeno lice koje, posle obavljanja odnosno ne obavljanja neke službene ili druge radnje opisane u stavu 1 i 2 ovog Člana, zatraži ili primi poklon ili neku drugu korist za sebe ili neko drugo lice u vezi sa datim obavljanjem odnosno ne obavljanjem biće kažnjeno novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. (Član 343 (3) PKZK)

Davanje mita

Ko god službenom licu da ili obeća poklon ili drugu korist, tako da to lice u okviru svog službenog ovlašćenja obavi neku službenu ili drugu radnju koju inače ne bi trebalo da obavi ili da ne obavi neku službenu ili drugu radnju koju bi trebalo da obavi, ili ko god posreduje u podmićivanju nekog službenog lica biće kažnjen zatvorom od tri meseca do tri godine. (Član 344 (1) PKZK)

Ko god službenom licu da ili obeća poklon ili drugu korist tako da to lice u okviru svog službenog ovlašćenja obavi neku službenu ili drugu radnju koju bi i trebalo da obavi ili da ne obavi neku službenu ili drugu radnju koju i ne sme da obavi, ili ko god posreduje u podmićivanju nekog službenog lica biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. (Član 344 (2) PKZK)

Kad izvršilac dela iz stava 1 ili 2 ovog Člana da mito na zahtev službenog lica i prijavi delo pre nego sto je otkriveno ili pre nego sto je saznalo da je krivično delo otkriveno, sud može da ga oslobodi od kazne. (Član 343 (3) PKZK)

Razmena usluga

Ko god zatraži, dobije ili prihvati ponudu ili obećanje bilo kakve nepropisne prednosti, za sebe ili drugog u razmenu za vršenje nepropisnog uticaja od strane izvršioca na donošenje odluka nekog službenog lica bez obzira da li je uticaj bio izvršen ili bez obzira da li pretpostavljeni uticaj dovede do željenog rezultata biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine. (Član 345 (1) PKZK)

Ko god obeća, ponudi ili pruži, neposredno ili posredno, bilo kakvu nepropisnu prednost drugom licu koje tvrdi ili potvrdi da može da izvrši nepropisan uticaj na donošenje odluka nekog službenog lica bez obzira da li je uticaj bio izvršen ili bez obzira da li pretpostavljeni uticaj dovede do željenog rezultata biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. (Član 345 (2) PKZK)

Falsifikovanje službenih dokumenata

Službeno ili odgovorno lice koje, u službeni ili poslovni dokument, službenu evidenciju ili dosije, unese lazne informacije ili ne unese vazne informacije ili svojim potpisom ili službenim pečatom overi neki zvanični ili poslovni dokument, zvaničnu evidenciju ili dosije koji sadrži lazne podatke, omogućiti sastavljanje takvog dokumenta, evidencije ili dosijea sa lažnim sadržajem, biće kažnjen zatvorom od tri meseca do tri godine. (Član 348 (1) PKZK)

Službeno ili odgovorno lice koje upotrebi lažan službeni ili poslovni dokument, evidenciju ili dosije kao da su pravi u vršenju svoje dužnosti ili poslovne delatnosti, ili koje uništi, sakrije, ošteti ili na bilo koji drugi način učini neupotrebljivim zvanična ili poslovna dokumenta, evidencije ili dosijea biće kažnjeno kako je propisano u stavu 1 ovog Člana. (Član 348 (2) PKZK)

Protivpravno puštanje lica lišenog slobode

Službeno lice koje protivpravno pusti drugo lice lišeno slobode koje mu je povereno, ili mu pomogne da pobegne, omogućiti protivzakonitu vezu ili prepisku čija je svrha priprema bekstva, biće kažnjeno zatvorom od tri meseca do pet godina. (Član 350 PKZK)

Protivpravno prisvajanje imovine tokom pretresa ili izvršenja sudske odluke

Službeno lice koje, tokom pretresa prostorija ili lica ili tokom izvršenja sudske odluke, uzme pokretnu imovinu u nameri pribavljanja protivpravne materijalne koristi za sebe ili drugog, biće kažnjeno zatvorom od šest meseci do pet godina. (Član 351 PKZK)

Lista internet sajtova i veb adresa o ljudskim pravima

OSCE - Organization for Security and Co-operation in Europe	www.osce.org
UN High Commissioner for Human Rights (Office of UNHCHR) United Nations	www.unhchr.ch www.un.org
Amnesty International	www.amnesty.org.uk
UNICEF	www.unicef.org
UNIFEM (CEDAW)	www.unfem.undp.org
Council of Europe	www.coe.int
Human Rights Internet	www.hri.ca
ICRC – International Committee for the Red Cross	www.icrc.org/ihl
International Humanitarian Law Kosovo Law Centre	www.kosovolawcentre.org
Council for Protection of Human Rights and Freedoms, Kosovo	www.albanian.com/kmdlj/
Belgrade Centre for Human Rights	www.bgcentar.org.yu
European Court of Human Rights Homepage	www.echr.coe.int
IHF – International Helsinki Federation for Human Rights- Homepage Helsinki Committee, Kosovo	www.ihf-hr.org www.ihf-hr.org/koshc.htm
Helsinki Committee, Belgrade	www.helsinki.org.yu/
CARE	www.care.org
Human Rights Watch	www.hrw.org

